

Documents per a l'organització i la gestió dels centres

Participació de la comunitat educativa

20/06/2018

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

Índex

Participació de la comunitat educativa	3
1 La comunitat escolar	3
2 Escola i Família. Coresponsabilitat i èxit educatiu	4
2.1 Aplicació informàtica Escola i Família. Junts x l'Educació	4
2.2 Carta de compromís educatiu. Implicació i participació de les famílies en el procés escolar i educatiu dels fills i en el funcionament del centre	5
2.3 Participació dels pares i mares i de l'AMPA	5
2.4 Formació de les famílies	7
3 La comunitat educativa	7
4 Projectes educatius territorials	8
5 Plans educatius d'entorn	8
6 Personal funcionari docent i/o inspector jubilat col·laborador amb els centres públics i serveis educatius	10
7 Normativa d'aplicació (participació de la comunitat educativa)	11

Participació de la comunitat educativa

1 La comunitat escolar

La [Llei d'educació](#) estableix que la comunitat escolar està integrada pels alumnes, mares, pares o tutors, personal docent, altres professionals d'atenció educativa que intervenen en el procés d'ensenyament en el centre, personal d'administració i serveis del centre, i la representació municipal i, en els centres privats, els representants de la titularitat.

El consell escolar és l'òrgan de participació de la comunitat escolar en el govern del centre. D'acord amb el [Pla estratègic de polítiques de dones del Govern de la Generalitat de Catalunya 2012-2015](#), s'ha de vetllar per la paritat de gènere en el consell escolar i impulsar accions que la fomentin.

El claustre de professors és l'òrgan de participació del professorat en el control i la gestió de l'ordenació de les activitats educatives i del conjunt dels aspectes educatius del centre.

En els centres del Servei d'Educació de Catalunya, els membres de la comunitat escolar estan representats en el consell escolar, la composició i el funcionament del qual s'estableixen en les normes d'organització i funcionament del centre, d'acord amb el projecte educatiu i la normativa vigent ([articles 27 i 28](#) del Decret 102/2010, de 3 d'agost, d'autonomia dels centres educatius, i, específicament per als centres públics, els [articles 45 i 46](#)). En aquest sentit, cal tenir en compte que el Tribunal Superior de Justícia va dictaminar a favor de la nul·litat de l'[article 45.2](#) del Decret 102/2010 (DOGC núm. 6856, de 22.04.2015), per la qual cosa el secretari o la secretària del centre és membre del consell escolar del centre amb veu i sense vot.

D'acord amb els principis recollits a la Llei d'educació, el funcionament del consell escolar ha de garantir la seva participació efectiva en la presa de decisions del centre.

Les funcions del consell escolar estan regulades per la [Llei 12/2009](#), del 10 de juliol, d'educació i per la [Llei orgànica 2/2006](#), de 3 de maig, d'educació.

El director o directora del centre ha d'impulsar estratègies per dinamitzar la participació dels diferents sectors de la comunitat escolar, adaptades a les seves característiques i particularitats. Les actuacions previstes han de formar part de la programació general anual del centre, d'acord amb els mecanismes que s'hagin establert en el projecte educatiu.

El grau i la qualitat d'aquesta participació són un element clau per assolir un centre educatiu de qualitat.

2 Escola i Família. Coresponsabilitat i èxit educatiu

L'educació és un factor clau per al futur d'una societat i ateny tots els agents implicats en l'acte educatiu, però especialment la família i l'escola, com a principals agents educatius.

Si bé els centres educatius són els responsables de l'educació formal dels alumnes, la criaça i la formació dels fills corresponen a la família, tal com indica la Llei [Llei 14/2010](#), del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència.

En el mateix sentit, les administracions públiques tenen la responsabilitat de facilitar orientacions i eines adequades a les famílies per afavorir la seva tasca educadora i l'acompliment de les funcions, com insta la [Llei 18/2003](#), de 4 de juliol, de suport a les famílies.

Per aquest motiu, des dels centres educatius cal reforçar la família com a principal referent educatiu i responsable del creixement i de l'educació dels fills. És necessari, a més, dur a terme un treball conjunt de l'escola i la família que permeti una acció coherent i coordinada. El centre educatiu i la família comparteixen un mateix objectiu: l'èxit educatiu dels alumnes.

En el web [Família i Escola: Junts x l'Educació](#), el Departament d'Ensenyament ofereix a les famílies informació sobre el procés escolar dels fills i orientacions i recursos per facilitar-ne la tasca educadora. Així mateix, el web també ofereix mòduls formatius per a famílies o associacions de mares i pares.

Així mateix, el [Decret 150/2017](#), de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu, regula la participació de les famílies en tots els processos i les transicions educatives al llarg de l'escolarització, fins a la vida adulta.

2.1 Aplicació informàtica Escola i Família. Junts x l'Educació

El Departament d'Ensenyament posa a l'abast dels centres l'eina de suport informàtic Escola i Família: Junts x l'Educació (accés per als centres públics al [Portal de centres](#) i, per als centres privats, al [Portal de centres d'altres titularitats](#)), que compta amb instruments de diagnosi, orientacions i recursos per promoure la implicació de la família en el procés educatiu dels fills i la participació en el funcionament del centre.

L'aplicació es desenvolupa a partir de sis línies d'intervenció: acollida per a les famílies, carta de compromís educatiu, informació i comunicació, participació, formació per a famílies i acció tutorial compartida. Aquestes línies es plantegen des de tres àmbits: centre, aula i entorn. La continuïtat i la coherència entre les diferents accions que es desenvolupin en els tres àmbits han de permetre donar sentit i èxit a cada línia

d'intervenció.

2.2 Carta de compromís educatiu. Implicació i participació de les famílies en el procés escolar i educatiu dels fills i en el funcionament del centre

La carta de compromís educatiu és una eina que, en aplicació del projecte educatiu, facilita la cooperació entre les famílies i el centre educatiu, que ha d'expressar els compromisos d'ambdues parts per garantir la cooperació entre les accions educatives, d'acord amb l'[article 20](#) de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació, i l'[article 7](#) del Decret 102/2010, de 3 d'agost, d'autonomia dels centres educatius.

L'elaboració de la carta de compromís educatiu amb les famílies és obligatòria per als centres que imparteixen ensenyaments d'educació infantil i educació bàsica, i aconsellable per a la resta de centres que imparteixen altres ensenyaments en els quals és important la implicació de la família.

Els continguts comuns de la carta són elaborats pel centre amb la participació de la comunitat escolar i posen de relleu aquests aspectes de la cultura i el funcionament del centre, en els quals és imprescindible la vinculació i el treball conjunt d'ambdues parts. La carta de compromís educatiu s'aprova dins del projecte educatiu del centre i la seva avaluació s'emmarca en l'avaluació interna del centre.

El centre i la família han de formalitzar la carta de compromís amb els seus continguts comuns en el moment de la matrícula. Aquesta l'ha de signar el pare, mare o tutor o tutora legal de l'alumne i el director o directora del centre públic o titular del centre privat concertat. Per a més informació vegeu les [Orientacions per a l'elaboració de la carta de compromís educatiu](#).

D'altra banda, i d'acord amb l'[article 7.4](#) del Decret 102/2010, la carta de compromís educatiu ha de fer referència al seguiment de l'evolució de l'alumne. En aquest sentit, és convenient afegir, als continguts comuns de la carta, altres continguts específics addicionals per al seguiment de cada alumne. Durant el primer trimestre, el pare, la mare o el tutor o tutora legal de l'alumne i el tutor o tutora del centre han de signar aquesta addenda, que ha de tenir, com a mínim, una revisió anual. A més, la pot signar l'alumne a partir del primer curs de l'educació secundària obligatòria. En el cas de l'educació primària, també cal preveure l'oportunitat que la signin els alumnes del cicle superior i que la coneguin la resta dels alumnes.

El centre i la família han de tenir constància documental de la carta de compromís, de les revisions successives i de les addendes de continguts específics.

2.3 Participació dels pares i mares i de l'AMPA

L'[article 8](#) del Decret 102/2010, de 3 d'agost, d'autonomia dels centres educatius, recull que els projectes educatius han de preveure mecanismes de participació de les famílies en la vida del centre perquè així puguin contribuir a assolir els objectius educatius.

Les famílies poden participar en la vida del centre de diferents maneres i en graus molt diversos. Aquesta participació es concreta en els següents àmbits:

1. Acompanyament en el procés escolar.

Tenint en compte que les famílies són les primeres responsables de l'educació dels seus fills, han de poder acompanyar-los en el procés escolar. Els centres educatius, per la seva part, han de facilitar aquest acompanyament, tot impulsant l'acció tutorial compartida entre escola i família per tal de portar a terme una acció educativa coherent i coordinada.

2. Participació de les famílies en els òrgans de representació del centre.

Els centres han de garantir la participació de les famílies en el funcionament del centre a través dels òrgans de representació, com ara el consell escolar i les comissions que se'n deriven.

3. Participació de les famílies a través de l'AMPA.

D'acord amb l'[article 26.1](#) de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació, les mares i els pares dels alumnes matriculats en un centre poden constituir associacions, que es regeixen per les lleis reguladores del dret a l'educació, per les normes reguladores del dret d'associació, per les disposicions establertes per aquesta Llei i les normes de desplegament i pels estatuts de l'associació.

L'[article 26.2](#) de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació, estableix que les associacions de mares i pares d'alumnes tenen per finalitat essencial facilitar la participació de les mares i els pares en les activitats del centre, a més de les establertes per la normativa vigent i les que determinin els estatuts de les associacions esmentades.

D'altra banda, l'[article 3](#) del Decret 202/1987, de 19 de maig, pel qual es regulen les associacions de pares d'alumnes, estableix, entre els objectius de les AMPA, col·laborar en les activitats educatives del centre, cooperar amb el consell escolar per programar activitats complementàries, extraescolars o de serveis, promoure les activitats de formació de pares i mares, tant des del vessant cultural com de l'específic de responsabilització en l'educació familiar, i promoure la participació

dels pares i mares en la gestió del centre.

4. Construcció d'un projecte compartit.

Sentir-se part d'un projecte és la millor manera d'establir vincles i crear sinergies entre la família i el centre educatiu. Les famílies poden participar en espais formals de col·laboració amb el centre a través de comissions mixtes, que permeten compartir objectius i significats, i construir iniciatives educatives en un projecte comú. D'altra banda, els espais informals de relació són també espais idonis per incentivar la participació de les famílies i fomentar la reflexió conjunta. Les jornades festives, les celebracions, les sales o espais de trobada per a famílies, els grups de debat o de lectura, etc., són bons exemples d'aquest tipus d'espais.

Per poder afavorir la implicació de les famílies en els processos que es donen als centres educatius, calen canals d'informació eficaços que els permetin disposar de la informació necessària en tot moment per poder participar.

2.4 Formació de les famílies

El context social és una realitat canviant i, en conseqüència, la tasca d'educar es fa cada vegada més complexa. És per aquest motiu que la formació de pares i mares per educar els fills adquireix tot el seu sentit.

Els centres educatius han d'impulsar conjuntament amb l'AMPA espais formatius que ajudin les famílies a desenvolupar la seva tasca educadora.

En aquest sentit, les escoles de pares i mares, les xerrades informatives, les sessions i els tallers formatius, les trobades pedagògiques, etc. ofereixen espais on les famílies poden ampliar coneixements, resoldre dubtes o rebre orientacions que els facilitin la seva tasca educadora.

3 La comunitat educativa

L'[article 19.1](#) de la Llei 12/2009, d'educació, estableix que la comunitat educativa està integrada per totes les persones i les institucions que intervenen en el procés educatiu: en formen part els alumnes, les famílies, els professors, els professionals d'atenció educativa i el personal d'administració i serveis, l'Administració educativa, els ens locals i els agents territorials i socials i les associacions que els representen, i també els col·legis professionals de l'àmbit educatiu, l'associacionisme educatiu, les entitats esportives escolars, i els professionals, les empreses i les entitats de lleure i de serveis educatius.

L'[article 91.2](#) de la mateixa Llei 12/2009 explicita que el projecte educatiu del centre contribueix a impulsar la col·laboració entre els diversos sectors de la comunitat

educativa.

En el marc del [Decret 102/2010](#), de 3 d'agost, d'autonomia dels centres educatius, l'exercici de l'autonomia es desenvolupa entorn del seu projecte educatiu i s'articula, entre altres instruments, a través de les concrecions curriculars del projecte educatiu i de les normes d'organització i funcionament del centre. Un dels principis organitzatius que regeixen el sistema educatiu és l'adequació de l'acció educativa per millorar el rendiment escolar en l'educació bàsica. La participació de la comunitat educativa implicada en programes educatius afavoreix assolir l'objectiu de millora de l'èxit educatiu i de la convivència.

4 Projectes educatius territorials

L'[article 4](#) del Decret 102/2010, d'autonomia dels centres educatius, defineix que el projecte educatiu del centre ha de contribuir a impulsar la col·laboració entre els diversos sectors de la comunitat educativa i la relació entre el centre i l'entorn social, tenint en compte, si n'hi ha, els projectes educatius territorials.

El centre educatiu ha d'estendre l'acció educadora més enllà del centre i ha de col·laborar en el treball en xarxa amb els diferents agents educatius de l'entorn, per facilitar la continuïtat i la coherència entre l'educació formal i no formal dels infants i joves.

En aquest sentit els centres han de procurar:

- coordinar-se i col·laborar amb els altres centres educatius de l'entorn i amb els serveis educatius que hi intervenen;
- potenciar el treball i l'aprenentatge en xarxa amb el teixit associatiu i corporatiu de la localitat per aconseguir la continuïtat i coherència educativa i fomentar la integració social dels alumnes i les famílies;
- promoure la implicació de les famílies en els processos escolars i educatius dels fills i la participació en la vida del centre i de l'entorn social;
- promoure la participació dels alumnes en el teixit associatiu de l'entorn;
- facilitar l'obertura del centre i els espais i recursos necessaris per desenvolupar activitats lligades amb el treball de l'entorn, i propiciar-hi la participació de tots els alumnes, amb una cura especial per als alumnes amb més necessitats;
- promoure projectes d'àmbit comunitari.

5 Plans educatius d'entorn

Els plans educatius d'entorn són una proposta educativa que té per finalitat donar una resposta integrada i comunitària a les necessitats educatives dels membres més joves de la societat, coordinant i dinamitzant l'acció educativa en els diferents àmbits de la

vida dels infants i joves. S'adrecen a tots els alumnes i a tota la comunitat educativa, però amb una especial sensibilitat als sectors socials més desfavorits.

Els plans educatius d'entorn tenen com a objectiu aconseguir l'èxit educatiu de tots els alumnes i contribuir a la cohesió social mitjançant l'equitat, l'educació intercultural, el foment de la convivència i l'ús de la llengua catalana.

L'element estratègic clau és aconseguir continuïtat i coherència entre les accions dels diferents agents educatius que operen en un territori, tant si pertanyen a l'educació formal com a la no formal o la informal, des d'una triple perspectiva:

- L'equitat
- L'educació intercultural
- L'ús de la llengua catalana

Els centres educatius que pertanyen a un pla educatiu d'entorn han de:

- participar en la diagnosi de necessitats, la definició d'objectius i el desenvolupament d'actuacions que, en el marc de la seva competència, donin resposta als objectius del pla educatiu d'entorn;
- sensibilitzar i formar els membres de la comunitat escolar en els principis i objectius del pla educatiu d'entorn;
- alinear el projecte educatiu de centre amb els objectius de plans i programes socioeducatius de la xarxa: pla educatiu d'entorn, pla educatiu de ciutat...;
- incloure en el projecte educatiu del centre els objectius compartits amb el pla educatiu d'entorn;
- incloure en la programació general anual del centre les actuacions previstes en el pla educatiu d'entorn;
- crear els espais i plataformes necessaris per conèixer, col·laborar i interactuar amb els diferents nodes de la xarxa;
- facilitar la participació dels membres de la comunitat escolar (docents, alumnes, famílies,...) en els grups de treball del pla educatiu d'entorn;
- planificar la formació des d'una doble perspectiva complementària: les necessitats del centre i les necessitats de la xarxa, utilitzant la xarxa com un instrument d'expansió de la innovació i, alhora, beneficiant-se de la capacitat innovadora de la xarxa;
- alinear el pla de projecció del centre amb el de la xarxa. Compartir recursos de difusió i símbols identitaris que contribueixen a enfortir els vincles entre els membres de la xarxa i a reforçar el sentiment de pertinença;
- concebre el centre com un equipament educatiu de la xarxa obert a l'entorn: el centre alimenta la xarxa i, alhora, se'n nodreix per millorar les oportunitats educatives dels alumnes;
- connectar temps i espais educatius per tal d'orientar l'alumnat i les seves famílies sobre les activitats no formals que ofereix l'entorn, atenent les seves necessitats i interessos.

Al web de la XTEC es poden consultar el [Document marc del pla educatiu d'entorn, les Orientacions i pràctiques de referència per a la realització d'actuacions sostenibles dels Plans educatius d'entorn](#) i d'altres [recursos](#).

Així mateix, el Departament d'Ensenyament posa a l'abast dels centres i els territoris una eina per facilitar l'elaboració, en el marc dels plans educatius d'entorn, de [projectes d'àmbit comunitari \(PdAC\)](#) per donar una resposta comunitària als reptes educatius sobre temes diferents: convivència, famílies, impuls a la lectura, esports i suport a la tasca escolar.

D'altra banda, en compliment de la [Resolució PRE/2073/2014](#), de 8 de setembre, per la qual s'aprova el Pla estratègic d'esport escolar de Catalunya, 2013-2020, els coordinadors del Pla català d'esport a l'escola dels centres que formen part d'un pla educatiu d'entorn, han de participar en un grup de treball amb agents esportius del territori per donar una resposta comunitària a les necessitats del territori, a partir d'una diagnosi de necessitats, la concreció d'uns objectius comuns i un marc d'actuacions.

6 Personal funcionari docent i/o inspector jubilat col·laborador amb els centres públics i serveis educatius

L'[article 105.4](#) de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació, estableix que l'Administració educativa ha d'afavorir l'aprofitament de l'experiència professional dels professors jubilats i dels inspectors d'educació jubilats que ho desitgin, per mitjà de la seva incorporació als centres i als serveis educatius, sense ocupar-hi llocs de plantilla, i la [disposició addicional setzena](#) del Decret 102/2010, de 3 d'agost, d'autonomia dels centres educatius, estableix que s'han de preveure les garanties necessàries per assegurar la cobertura de la responsabilitat civil derivada de qualsevol acció o omissió que resulti de la presència i actuació dels professionals jubilats en els centres i serveis educatius.

A la [Resolució ENS/1479/2014](#), de 18 de juny, es detallen els criteris per a la col·laboració del professorat jubilat i dels inspectors d'educació jubilats amb els centres públics i serveis educatius.

Es disposa d'un protocol per gestionar la col·laboració del personal funcionari públic docent i/o inspectors jubilats en projectes dels centres públics, serveis educatius o plans educatius d'entorn. Aquest protocol, que es pot consultar al [Portal de centre](#), distingeix diferents processos: quan els docents i/o inspectors jubilats es dirigeixen directament al centre o serveis educatius, quan es dirigeixen als serveis territorials i quan es dirigeixen als serveis centrals.

Per establir la col·laboració s'ha de seguir el procediment següent:

- Cal incloure la col·laboració en la programació general anual de centre, amb l'avaluació prèvia del consell escolar.

- Els docents o inspectors jubilats que col·laboren han de signar una carta de compromís que custodia el mateix centre.
- Els docents o inspectors jubilats que col·laboren han de formalitzar el model de declaració responsable de no haver estat condemnat per sentència ferma per delictes contra la llibertat i la indemnitat sexual ni per delictes de tràfic d'éssers humans.
- El director o directora del centre ha de formalitzar el model de col·laboració amb el centre educatiu.
- El director o directora del centre ha d'enviar als serveis territorials d'Ensenyament corresponents o, si escau, al Consorci d'Educació de Barcelona, una còpia del model de col·laboració i de la declaració responsable de no haver estat condemnat per sentència ferma per delictes contra la llibertat i la indemnitat sexual ni per delictes de tràfic d'éssers humans.

La col·laboració dels docents i/o inspectors jubilats ha de ser voluntària, sense compensació econòmica, i no ha de suplir mai un lloc de treball remunerat.

Si la col·laboració és de suport als alumnes i es fa dins l'horari lectiu, s'ha de dur a terme sempre conjuntament amb el docent responsable.

Els centres i serveis educatius que gaudeixin de la col·laboració dels docents i/o inspectors jubilats han de garantir el desenvolupament correcte del servei entre tots els agents que hi intervenen i respectar els límits de les atribucions respectives.

El Departament d'Ensenyament té contractada una assegurança de responsabilitat patrimonial i civil i d'accidents al personal funcionari docent jubilat i/o inspectors jubilats que col·laboren en tasques de suport educatiu en centres públics i serveis educatius.

7 Normativa d'aplicació (participació de la comunitat educativa)

- [Llei 12/2009](#), del 10 de juliol, d'educació (DOGC núm. 5422, de 16.7.2009), articles [19](#), [20](#), [26](#), [91](#), [105](#), [148](#), [152](#)
- [Llei orgànica 2/2006](#), de 3 de maig, d'educació (BOE núm. 106, de 4.5.2006)
- [Decret 150/2017](#), de 17 d'octubre, de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu (DOGC núm. 7477, de 19.10.2017).
- [Decret 102/2010](#), de 3 d'agost, d'autonomia dels centres educatius (DOGC núm. 5686, de 5.8.2010), articles [2](#), [4](#), [7](#), [8](#), [27](#), [28](#), [45](#), [46](#) i [DA setzena](#).

- [Decret 202/1987](#), de 19 de maig, pel qual es regulen les associacions de pares d'alumnes (DOGC núm. 854, de 19.6.1987)
- [Resolució FNS/1479/2014](#), de 18 de juny, dels criteris per a la col·laboració del professorat jubilat i dels inspectors d'educació jubilats amb els centres públics i serveis educatius (DOGC núm. 6653, de 30.6.2014)
- [Resolució, PRE/2073/2014](#), de 8 de setembre, per la qual s'aprova el Pla estratègic d'esport escolar de Catalunya, 2013-2020 (DOGC núm. 6707, de 16.09.2014)